

МІСЦЕ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У СТРУКТУРІ ЯКОСТЕЙ МАГІСТРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі визначення місця творчого потенціалу у структурі якостей магістра дошкільної освіти. Автор обґрунтовує важливість розв'язання проблеми творчого потенціалу фахівця у галузі дошкільної освіти у зв'язку із зростанням її ролі як початкового етапу системи освіти в цілому. Метою статті є визначення та переосмислення специфіки магістерської підготовки у вищих навчальних закладах та місця творчого потенціалу у структурі професійно важливих якостей магістра дошкільної освіти. Автор наголошує на необхідності дослідження змісту підготовки на магістерському рівні вищої освіти, його удосконалення у контексті розвитку творчого потенціалу. У статті описано підходи науковців до виділення основних якостей магістра дошкільної освіти та їх співвідношення з поняттям творчого потенціалу. Творчий компонент особистості магістра визначено одним із основоположних у майбутній професійній діяльності, а розвиток творчого потенціалу детерміновано як запоруку його професійного зростання. Зроблено висновок, що особистість магістра дошкільної освіти характеризується високим рівнем розвитку професійної педагогічної компетентності або, інакше кажучи, готовності на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасного стану розвитку дошкільної освіти та надбавь передового педагогічного досвіду, як вітчизняного, так і зарубіжного. Творчий потенціал автор відносить до якостей магістра дошкільної освіти, які дають йому змогу найбільш ефективно здійснювати педагогічний процес в умовах вищого навчального закладу.

Ключові слова: магістр, магістр дошкільної освіти, якості магістра дошкільної освіти, творчий потенціал магістра дошкільної освіти.

The place of the creative potential in the structure of qualities of master of preschool education

Annotation. The article is dedicated to the problem of the determination of the place of the creative potential in the structure of qualities of master of preschool education. Author proves the importance of solving the problem of the creative potential of specialist in the field of preschool education in connection with increasing its role as the initial stage in the system of education in general. The goal of the article is to determine and to rethink the specific of master preparation in high school and the place of the creative potential in the structure of professionally important qualities of master of preschool education. Author claims the necessity of researching of content of the preparation on the master level of higher education, of its improving in the context of development of creative potential. The approaches of scientists to selection of main qualities of master of preschool education are described in the article. There is their correlation with the concept of creative potential. The creative component of the personality of master of preschool education is determined as one of the basic in the future professional activity. The development of the creative potential is determined as the guarantee of its professional increasing. There is the conclusion that the personality of master of preschool education characterized by high level of professional pedagogical competence or, in other words, of preparation to solve its official and professional duties on the professional level according to modern state of development of preschool education and the achievements of advanced pedagogical national and foreign experience. Author considers the creative potential to the qualities of master of preschool education, which enable it to implement of pedagogical process in the most effective way in the conditions of high school.

Key words: master, master of preschool education, qualities of master of preschool education, creative potential of master of preschool education.

Постановка проблеми. Творча педагогічна діяльність характеризується певною специфікою її організації в залежності від сфери професійної діяльності фахівця, від середовища, де буде ця діяльність здійснюватись та від особливостей об'єкта педагогічного впливу, а саме від його вікових та індивідуальних особливостей.

На нашу думку не можна оминати важливість розв'язання проблеми творчого потенціалу фахівця у галузі дошкільної освіти, у зв'язку зі зростанням ролі цього етапу у системі освіти в цілому, у сучасному українському суспільстві. Творча позиція педагога-вихователя забезпечує цілісний розвиток дитини, оскільки творчий розвиток її особистості можливий лише у взаємодії з творчим розвитком педагога. Це висуває високі вимоги до рівня розвитку творчої особистості вихователя дітей дошкільного віку. В сучасних умовах – це актуальна проблема, яка потребує пошуку нових підходів та технологій її вирішення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми готовності до творчої діяльності в умовах дошкільного навчального закладу та формування творчої особистості дошкільника вивчали у своїх працях І. Біла, Л. Друбецька, О. Листопад, І. Міхіна, С. Пехарева, Т. Поніманська, Н. Портницька, О. Семенов, С. Уфімцева та ін.

Важливим аспектам професійної підготовки фахівців дошкільної освіти до педагогічної діяльності присвячені доробки науковців: Л. Артемової, В. Береки, Г. Беленької, А. Богуш, К. Волинець, Л. Галаманжук, Н. Голоти, Н. Грами, І. Дичківської, Л. Друбецької, Л. Кідіної, Н. Ковалевської, Л. Козак, Н. Колосової, Н. Лисенко, О. Листопада, Л. Пісоцької, Н. Сайко, Х. Шапаренко, І. Шевченко та ін.

Дослідження науковців (Г. Беленька, Л. Козак, С. Сисоева та ін.) виявляють, що фахівці дошкільної освіти характеризуються низьким рівнем розвитку якостей творчої особистості, слабо вираженим прагненням до

самовдосконалення і самореалізації, недостатньою сформованістю потреби і готовності до творчої педагогічної діяльності, до розробки інноваційних програм і технологій, до якісної реалізації їх у роботі з дітьми та студентами.

Така проблема, на нашу думку, обумовлена відсутністю чіткого розмежування у спрямованості професійної підготовки на різних освітніх рівнях, оскільки вчені мало звертають на це увагу у процесі розробки психолого-педагогічних умов розвитку особистості студентів. Тобто, проблемі розвитку особистості магістра педагогічної освіти присвячена лише незначна частина досліджень (Н. Батечко, В. Берека, О. Гура, І. Козич, С. Сисоєва), а проблема розвитку особистості магістра дошкільної освіти, зокрема і його творчого потенціалу, ще не стала предметом окремого дослідження.

Мета статті — визначити та переосмислити специфіку магістерської підготовки у вищих навчальних закладах та місце творчого потенціалу у структурі професійно важливих якостей магістра дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасній системі вищої освіти виділяють такі рівні вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) рівень, третій (освітньо-науковий) рівень та науковий рівень [6]. Усі вони передбачають здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок. Проте, на нашу думку, у контексті розвитку творчої особистості та її творчого потенціалу, слід зосередити дослідження саме на другому – магістерському рівні вищої освіти, оскільки зміст освіти за вказаним рівнем не обмежується лише засвоєнням знань, формуванням вмінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю, як це передбачено бакалаврським рівнем. Професійна підготовка на цьому рівні включає також здобуття «загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності» [6]. Тобто саме на магістерському рівні повинна бути передбачена підготовка фахівця до майбутньої творчої, інноваційної професійної діяльності у відповідній галузі. Отже, підготовка до творчої педагогічної діяльності в галузі дошкільної освіти повинна здійснюватись у процесі професійної підготовки магістра дошкільної освіти.

Звідси випливає, що майбутня професійна діяльність магістра, одна з найбільш складних за структурним змістом діяльностей. У ній органічно поєднуються професійні знання фахівця у певній галузі, викладача і дослідника. Викладач повинен володіти високою культурою спілкування, бути інтелектуально та морально зрілою творчою особистістю, з усвідомленням обов'язку і почуттям відповідальності за результати власної праці [7, с. 126].

Для того, щоб визначити основні якості магістра дошкільної освіти та їх співвідношення з поняттям творчого потенціалу варто звернутись до досліджень науковців, що розробляли сутність поняття «магістр».

Слово «магістр» (з лат. *magister* – «майстер», «учитель») – характеризує людину як наставника, учителя, керівника, майстра своєї справи. Із історії Стародавнього Риму це поняття відоме як термін, що позначав важливу посадову особу. Подібне трактування «магістр» мав у Візантії, де означав вищий титул знаті, який могли носити лише найповажніші особи країни [8, с. 679].

У середні віки так називались учителі «семи вільних мистецтв», пізніше трансформувались у звання для почесних громадян, котрі очолювали світські та церковні заклади. Трохи згодом «магістр» перетворюється на назву наукового ступеня на філософських факультетах університетів Західної Європи [9].

У сучасній англо-американській системі вищої освіти ступінь магістра є проміжним між ступенями бакалавра та доктора. Він присуджується особам, які закінчили магістратуру тривалістю 1-2 роки, успішно склали іспити та захистили магістерську роботу, отримавши попередньо ступінь бакалавра у вищому навчальному закладі.

Перехід до єдиної системи освіти проголошувала Сорбонська декларація (1998 р.), що передбачала організацію системи вищої освіти для студентів і суспільства, яка б забезпечила найкращі можливості для реалізації їхніх умінь. Для досягнення цієї мети актуальною повинна стати двоступенева система вищої освіти, еквівалентна на міжнародному рівні, коли після отримання першого диплому увага студента зосереджується на науковому дослідженні та самостійній навчально-практичній діяльності [13, с. 77].

За документами Європейських країн, учасників Болонського процесу, двоступенева система освіти уніфікується одночасно зі збереженням її національних особливостей (Болонська конвенція 1999 р.).

Характерною ознакою магістерських програм є їх профільна спеціалізація та тривалість навчання, яка визначається вимогами держави та системою організації підготовки в умовах конкретного університету. Навчання на цьому етапі побудоване за індивідуальними програмами, у складанні яких активну участь беруть студент та його науковий керівник [3]. Перевагою магістерської підготовки є і те, що вона є більш індивідуалізованою порівняно із бакалавратом.

Спільною для вчених (М. Вачевський, Е. Зеєр, І. Зимня, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, О. Столяренко, Н. Тализіна, В. Шадріков, І. Якиманська) є позиція, що сформованість професійно значущих якостей є показником готовності майбутнього магістра до професійної діяльності. Проте в педагогіці та психології не існує єдиної думки з приводу їх визначення та кількості. До таких характеристик більшості вчених (Е. Зеєр, В. Сластьонін, В. Шадріков та ін.) відносять моральні, політичні, естетичні, ділові та організаторські якості.

Р. Гейзерська деталізує професійно значущі якості магістра, визначаючи їх як комплекс пов'язаних між собою індивідуально-особистісних рис, котрі сприяють успішності професійної діяльності у науковій та викладацькій сфері та на виробництві. Структурними елементами такого комплексу є: уміння критично аналізувати, систематизувати,

класифікувати та прогнозувати професійні ситуації, емоційно-вольова стійкість, система фахових знань, умінь і навичок, ділові якості, здатність творчо підходити до розв'язання професійних проблем, самовдосконалюватись, генерувати нові ідеї щодо підвищення ефективності професійної діяльності [4]. Тобто, основними серед особистісних рис магістра-педагога, котрі відрізняють його від випускника бакалавріату, можна визначити творчий підхід до педагогічної діяльності, критичність та креативність мислення магістра.

Такої ж позиції дотримується О. Шупта, яка виділяє такі характеристики у структурі якостей особистості магістра, як здатність запам'ятовувати великий обсяг інформації, швидкість реакції, працездатність та стійкість до навантажень; професійні знання, уміння й навички, гнучкість мислення, креативність, інтелект та ерудиція, самостійність, комунікативні здібності; усвідомлення власної значущості в суспільстві, самооцінка власної професійної діяльності, професійна спрямованість [12, с. 68].

Тобто творчий компонент особистості магістра вчені визначають одним із основоположних у майбутній професійній діяльності, а розвиток творчого потенціалу вважають запорукою його професійного зростання.

Узагальнивши підходи вчених, ми можемо виділити такі професійно важливі якості особистості магістра, відображені на рис. 1.

Отже, результати аналізу психолого-педагогічної літератури дають підстави стверджувати, що здатність творчо підходити до розв'язання професійних проблем, творча спрямованість професійної діяльності визначається більшістю дослідниками як одна з ключових професійно значущих якостей магістра.

Можна прослідкувати певну взаємозалежність та закономірність — формування професіоналізму та творчої особистості магістра неможливе без формування відповідних творчих якостей, котрі детермінують творчу компетентність фахівця. Вони складаються у процесі творчої діяльності, здійснювати яку, у свою чергу, здатна лише особистість з високим рівнем творчого потенціалу, реалізуючи його.

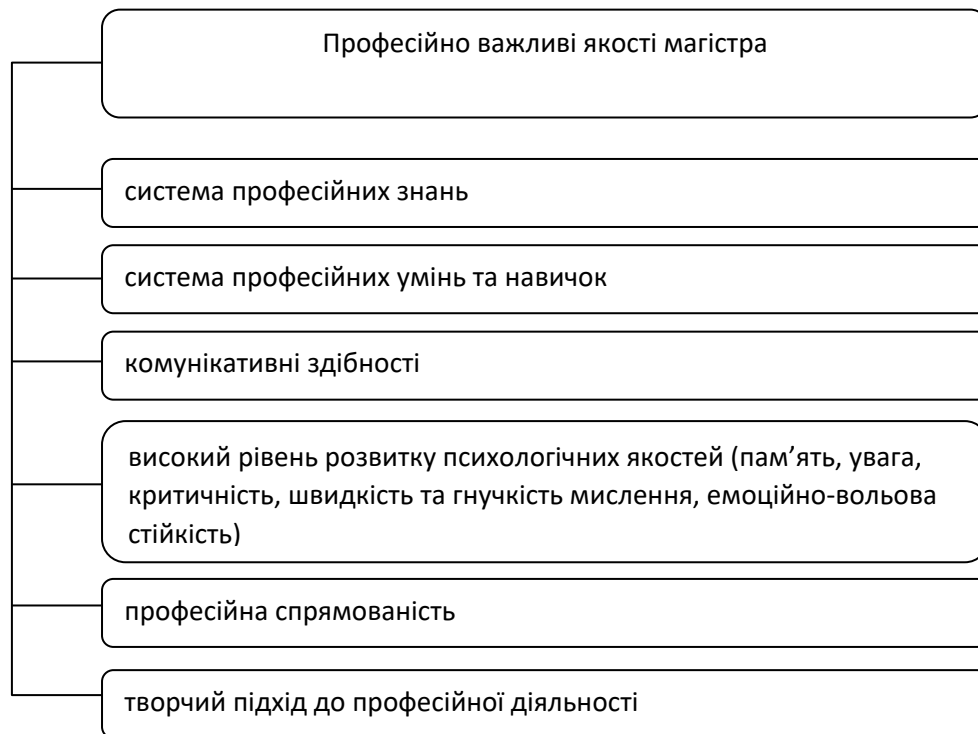

Рис. 1. Професійно важливі якості магістра

Ця теза ще раз підтверджує важливість розв'язання проблеми розвитку творчого потенціалу магістра, особливо стосовно підготовки професіоналів у магістратурі педагогічних спеціальностей, і зокрема спеціальності «Дошкільна освіта».

Висновки. Отже, особистість магістра дошкільної освіти характеризується високим рівнем розвитку професійної педагогічної компетентності або, інакше кажучи, готовності на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасного стану розвитку дошкільної освіти як науки та надбань передового педагогічного досвіду, як вітчизняного, так і зарубіжного. Загальна професійно педагогічна компетентність складається з якостей особистості магістра дошкільної освіти, які дають йому змогу найбільш ефективно здійснювати педагогічний процес в умовах вищого навчального закладу. До таких якостей, безперечно, відносимо високий рівень розвитку творчого потенціалу.

Таке визначення ролі творчого потенціалу у формуванні особистості магістра зумовлює розробку відповідних умов розвитку цієї якості фахівця дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

Література:

1. Берека В. Є. Професійна підготовка працівників дошкільної освіти: організаційно-педагогічний аспект: навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. Є. Берека, Л. С. Пісоцька ; Хмельниц. нац. ун-т, Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. — Хмельницький : Цюпак А.А. [вид.], 2014. — 191 с.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. — 319 с.
3. Вітвицька С. С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — Житомир, 2004. — № 19. — С. 69-71.
4. Гейзерська Р. А. Професійно значущі якості магістрів економічного профілю. Аналіз результатів теоретико-експериментального дослідження / Раїса Гейзерська // Проблеми трудової і професійної підготовки : наук.-метод. зб. — Слов'янськ, 2006. — С. 84-90.
5. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Гура Олександр Іванович ; Ін-т вищ. освіти АПН України. — К., 2008. — 36 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності : монографія / Л. В. Козак ; за ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України С. О. Сисоевої ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. — Київ : Едельвейс, 2014. — 599 с.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. — М. : Сов. энциклопедия, 1973. — 847 с.
9. Осадчий В. В. Місце магістратури у системі підготовки педагога вищої школи / В. В. Осадчий // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». — Черкаси : ЧНУ, 2008. — Вип. 124. — С. 118-126.
10. Семенов О.С. Психолого-педагогічні чинники та закономірності формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі / О. С. Семенов // Інноватика у вихованні. — 2016. — Вип. 3. — С. 129-138.
11. Сисоева С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія / Світлана Сисоева ; Нац. акад. пед. наук України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. — Київ : Едельвейс, 2014. — 399 с.
12. Шупта О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Шупта Оксана Володимирівна ; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. — Т., 2005. — 242 с.
13. Ящук С. М. Професійна підготовка магістрів технологічної освіти: теорія та методика [Текст] : монографія / Ящук С. М. ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. — Умань : Жовтий О. О., 2015. — 367 с.